

بررسی و مقایسه ابعاد یادگیری لغت در کتابهای زبان انگلیسی تخصصی «سمت»

دکتر رضا رضوانی*

سمیه نوروزی**

چکیده

در درس زبان تخصصی دانشگاهی فراگیری لغت نقش عمده‌ای دارد. یادگیری لغات به فراگیری مهارت‌های زبان به ویژه مهارت خواندن کمک می‌کند. در کتابهای زبان تخصصی «سمت» که کتابهای رسمی دانشگاهی در ایران محسوب می‌شوند، مهارت خواندن مورد توجه قرار گرفته است؛ از این رو، توجه به دانش لغت و ماهیت چند بعدی بودن آن اهمیت دارد. هدف ما در این پژوهش، بررسی و مقایسه ابعاد یادگیری لغت در این گونه کتابهاست تا مشخص شود در آنها به چه ابعاد و چه مقدار از یادگیری لغت پرداخته شده است. بدین منظور تمرینهای لغت درسی کتاب زبان تخصصی «سمت» در سه گروه هنر و علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی، و علوم پزشکی بررسی و تمرینهای مرتبط با هر کدام از ابعاد بر اساس فهرستی از پیش تهیه شده شمارش شد. نتایج نشان داد که به بعد مفهومی - ارجاعی توجه بیشتری شده است و سپس بعد صورت - معنایی و دستوری مورد توجه قرار گرفته‌اند. به سایر ابعاد یا توجه بسیار اندکی شده است یا به طور کلی نادیده گرفته شده‌اند. نتایج این تحقیق پرداختن به همه ابعاد لغات را به مؤلفان محترم توصیه می‌کند. اهمیت این اهتمام در بالا بردن کیفیت سطح آموزشی در نظام آموزش عالی مورد بحث قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی

انگلیسی برای اهداف ویژه، ابعاد لغت، دانش لغت، کتابهای زبان تخصصی «سمت»، کتابهای رسمی

---

* استادیار گروه زبان انگلیسی دانشگاه یاسوج (rezvanireza@gmail.com)

** دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه یاسوج (Somayeh.noroozi61@yahoo.com)

تاریخ پذیرش: ۹۲/۶/۲۰

تاریخ دریافت: ۹۲/۵/۱۶

پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، شماره ۲۹، تابستان ۱۳۹۲، ص ۶۶-۸۳

مقدمه

نقش محتوای کتابهای آموزشی در نوع آموزش و میزان کیفیت آموزشی کاملاً واضح و مبرهن است. کتابهای آموزشی با در برداشتن مجموعه اطلاعات ویژه، خواننده را به سوی مقصد مورد نظر هدایت می‌کند. به گفته رضوانی و امیری (۱۳۹۲: ۱۹۰) «هدف از تدوین کتاب درسی به عنوان اصلی‌ترین منبع فعالیتهای آموزشی کمک به یادگیری فراگیرنده و دستیابی آنان به اطلاعات منسجم است». زبان انگلیسی در کشور ما به عنوان زبانی علمی تلقی و به صورت دروس عمومی و اختصاصی به دانشجویان آموزش داده می‌شود (رضوانی و امیری، ۱۳۹۲). آموزش زبان انگلیسی به عنوان یک زبان بین‌المللی، به منظور گسترش ارتباطات میان جوامع مختلف، همواره مورد توجه بوده است. از آنجا که این گونه ارتباطات ممکن است در جهت تحقق اهداف ویژه‌ای روی دهد، انگلیسی برای اهداف ویژه به وسیله محققان بسیاری مورد پژوهش قرار گرفته است. به گفته پالتریچ و استارفیلد (۲۰۱۳) انگلیسی برای اهداف ویژه به معنای آموزش و یادگیری انگلیسی به عنوان زبان دوم یا یک زبان خارجی است که هدف زبان‌آموزان از این یادگیری به کار بردن آن در موارد ویژه است. یادگیری انگلیسی برای اهداف ویژه در کشور ما بیشتر متوجه سطوح دانشگاهی است، که همه افراد در یک رشته تحصیلی دارای هدف مشترک‌اند، اما لزوماً در یک سطح از لحاظ دانش زبانی قرار ندارند. هدف از آموزش این گونه کتابها در این سطوح آماده‌سازی دانشجویان برای استفاده از این زبان به منظور رفع نیازهای خود در مواقع ویژه از جمله امور آموزشی و آکادمیک، شغلی، پزشکی، حقوقی و اجتماعی است و هدف پژوهشگران از پژوهش در این زمینه نیز جستجوی شیوه‌های مناسب برای تحقق این اهداف به بهترین روش ممکن است.

در کشور ما، به منظور آموزش متون تخصصی در دانشگاهها معمولاً از کتابهای زبان تخصصی «سمت» استفاده می‌شود. به گفته رضوانی و سلیمانی (در دست چاپ) هدف اصلی از تدریس این کتابها ارتقای مهارت خواندن، آموزش لغات و اصطلاحات تخصصی و قوت بخشیدن به مهارت ترجمه در متون تخصصی است. مزدایشنا و تحریریان (۲۰۰۸) نیز با تأکید بر این امر، آغاز انتشار کتابهای سمت را از سال ۱۳۶۴ دانسته‌اند و بر این باورند که

در صورتی که دانشجویان از همان ابتدا لغات تخصصی را بیاموزند قادر خواهند بود متون تخصصی دیگر را در سطوح بالاتر، بهتر درک کنند، به عبارت دیگر آموختن لغات به درک مطلب می‌افزاید و باعث می‌شود مهارت‌های دیگر نیز به راحتی فرا گرفته شوند. به گفته برخی دیگر از پژوهشگران از جمله هایبیرت و کامیل (۲۰۰۵) و هیرش (۲۰۱۲) نیز لغت در یادگیری مهارت‌های دیگر زبان و مهارت خواندن به طور خاص تأثیر بسزایی دارد. در نتیجه از آنجا که کتابهای «سمت» به مهارت خواندن پرداخته است، به طور مسلم یادگیری لغت نقش عمده‌ای دارد و توجه به ابعاد مختلف آن به درک مطلب کمک شایانی می‌کند.

معمولاً زبان مربوط به تخصص‌های مختلف، افراد را در آگاهی از آنها یاری می‌کند و در هر زبان کلمات به عنوان عنصر اصلی، درک متون مربوطه را آسان می‌کند (پالتریج و استارفیلد، ۲۰۱۳). به طور کلی یادگیری مهارت‌های زبان دوم، وابسته به یادگیری لغات مربوط به آن زبان است، چرا که کلمه یا لغت در ترکیب جمله، به عنوان برجسته‌ترین جزء در بیان مفهوم آن، نقش اصلی را ایفا می‌کند. اکثر زبان‌شناسان، انتقال معنا بدون داشتن دانش لغت را غیر ممکن می‌دانند و بر فراگیری آن به شیوه صحیح به عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های یادگیری زبان تأکید دارند (اشمیت، ۲۰۱۰؛ برون، ۲۰۱۱؛ میرا، ۲۰۰۹؛ نیشن، ۲۰۰۱ و هیرش، ۲۰۱۲). از این رو، این بُعد از دانش زبانی همواره مورد توجه بوده و هست و در آموزش و فراگیری زبان انگلیسی اهمیت بسزایی دارد.

به گفته پالتریج و استارفیلد (۲۰۱۳) یکی از مشکلات مربوط به یادگیری زبان انگلیسی برای اهداف ویژه، که در این پژوهش نیز بدان پرداخته شده، بی‌توجهی معلمان به کاربردها و ابعاد متفاوت کلمات است؛ معمولاً معلمان فقط معنای تحت‌اللفظی لغات را به دانشجو انتقال می‌دهند و ابعاد دیگر را نادیده می‌گیرند، و این همان مسئله‌ای است که برون (۲۰۱۱) بر آن صحه گذاشته و اذعان می‌دارد که هنگام فراگیری لغت این معناست که در ذهن تداعی و ماهیت چند بعدی بودن آن فراموش می‌شود.

نیشن (۲۰۰۱) به ابعاد مختلف لغات به طور دقیق اشاره و آنها را دسته‌بندی کرده است. وی این دسته‌بندی را شامل سه گروه «شکل لغات»، «معنای لغات» و «کاربرد لغات» معرفی می‌کند. به گفته وی هر کدام از این گروه‌ها نیز دارای زیرمجموعه‌هایی هستند. بعد

گفتاری، نوشتاری و اجزائی در مجموعه «شکل لغات»، بعد صورت - معنایی، ارتباطی و مفهومی - ارجاعی در مجموعه «معنای لغات» و در نهایت بعد دستوری، همایی و محدودیتهای کاربردی در مجموعه «کاربرد لغات» قرار می گیرند. تعاریف مربوط به این زیرمجموعه ها در ادامه آمده است (جدول ۱).

همان طور که پیش تر نیز ذکر شد، به منظور آموزش متون تخصصی به زبان انگلیسی در رشته های مختلف تحصیلی در ایران از کتابهای سمت استفاده می شود. هدف ما از این پژوهش، بررسی و مقایسه کتابهای زبان تخصصی سمت در زمینه ابعاد مختلف لغت بر اساس طبقه بندی نیشن (۲۰۰۱) است تا با توجه به نتایج به دست آمده ابعاد مختلف لغات در این کتابها بررسی شود، بدین معنا که مشخص شود هر کدام از کتابهای مورد نظر به چه ابعاد و جنبه هایی از یادگیری لغت و به چه میزان پرداخته است. بنابراین هدف از انجام این پژوهش را می توان در قالب سؤال زیر مطرح کرد:

در کتابهای زبان تخصصی «سمت» (به طور کلی و نیز به تفکیک گروههای مختلف تحصیلی) چه ابعادی از لغت و به چه میزان مورد توجه مؤلفان بوده است؟

روش

در این پژوهش ۳۰ کتاب منتخب زبان تخصصی «سمت» در سه گروه هنر و علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی، و علوم پزشکی (از هر گروه ۱۰ کتاب) بررسی و مقایسه شدند (لیست کامل این کتابها در پیوست آمده است). گزینش این کتابها براساس طبقه بندی «سمت» و به طور تصادفی انجام شد.

به منظور بررسی و مقایسه ابعاد لغت در کتابهای مذکور ابتدا فهرستی از تمرینهای لغات و ابعاد مربوط به آنها تهیه شد. این فهرست بر اساس معیارهای از پیش تعیین شده و یک چهارچوب کلی مورد تأیید کارشناسان است که معین می کند بر اساس طبقه بندی نیشن (۲۰۰۱) تمرینهای هر کتاب به چه جنبه هایی از لغت پرداخته است. ویژگیهای مربوط به این گونه تمرینها براساس دسته بندی طراحی شده نیشن در جدول زیر ذکر شده است:

جدول ۱ ویژگی‌های تمرینهای مربوط به ابعاد لغات براساس دسته‌بندی طراحی شده نیشن (۲۰۰۱)

گفتاری ^۱	تمرینی که توجه زبان‌آموز را به شکل گفتاری لغت و ویژگیهای ظاهری آن معطوف می‌کند و شکل گفتاری را به نوشتاری وصل می‌کند. این تمرینها شامل مهارت شنیداری که به صورت متن است نمی‌باشد، چراکه توجه ویژه به شکل گفتاری لغات ندارد.
نوشتاری ^۲	تمرینی که توجه زبان‌آموز را به شکل نوشتاری لغت معطوف می‌کند و تمرینهای مهارت خواندن و نوشتن را در بر نمی‌گیرد.
اجزایی ^۳	تمرینی که توجه زبان‌آموز را به اجزاء لغت معطوف می‌کند، برای مثال اشکال مختلف یک لغت را با هم مقایسه و اجزاء لغات مرکب را بررسی می‌کند.
صورت - معنا ^۴	تمرینی که لغات را به معنای مربوط به آنها وصل می‌کند (تعاریف یا تصویرها) و در آن شکل لغت با معنای آن و بالعکس تداعی می‌شود و به توضیح معنای لغات می‌پردازد.
مفهومی - ارجاعی ^۵	تمرینی که به مفهوم و آنچه در معنای لغت گنجانده می‌شود توجه دارد، برای مثال با مقایسه موارد مشابه.
ارتباطی ^۶	تمرینی که به متضاد و مترادف و نیز دسته‌بندیهای مربوط به لغات می‌پردازد.
دستوری ^۷	تمرینی که توجه زبان‌آموز را به جایگاه لغت در جمله و قواعد مربوط بدان معطوف می‌کند و شامل کاربرد لغت در گفتار یا نوشتار نمی‌شود.
همایی ^۸	تمرینی که از دانش آموزان بخواهد تا لغاتی را که با هم استفاده می‌شوند در کنار هم قرار دهند.
محدودبتهای کاربردی ^۹	تمرینی که توجه زبان‌آموز را به کاربرد لغات معطوف می‌کند و اینکه لغت موردنظر در کجا، چه زمانی و به چه میزان کاربرد دارد.

پس از بررسی تمامی تمرینها، اعم از کوتاه و بلند، تمرینهای مربوط به لغات (کلمات ساده و مرکب) شناسایی شد. تمرینهای مربوط به هر مجموعه، بر مبنای فهرست ذکر شده، در کتابهای مربوط به هر سه گروه هنر و علوم انسانی، علوم پایه و فنی و

1. spoken
2. written
3. word parts
4. form-meaning
5. concept and referent
6. association
7. grammatical functions
8. collocation
9. constraints on use

مهندسی، و علوم پزشکی به طور جداگانه مشخص و شمارش شد و در نهایت میزان درصد پرداخته شده به آنها محاسبه گردید. این فرایند به وسیله محققان حاضر انجام پذیرفت و صحت آن به تأیید کارشناسان رسید. در پایان نتایج به دست آمده از بررسی کتابهای مربوط به سه گروه مذکور با هم مقایسه و نتایج به صورت کیفی و توصیفی تجزیه و تحلیل شد؛ تمرینهایی که بیش از یک بعد از ابعاد لغات را ارزیابی کرده‌اند به تعداد همان ابعاد شمرده شده‌اند؛ بدین معنا که اگر در تمرینی دو بعد از لغت در نظر گرفته شده، آن تمرین دو بار شمرده شده است.

یافته‌ها

نتایج به دست آمده پس از بررسی تمامی تمرینهایی مربوط به کتابها بدین صورت است که در کلیه کتابهای بررسی شده ۲۳۷۶ تمرین مربوط به لغات است که از این تعداد ۹۹۹ تمرین (۴۲ درصد) به بعد مفهومی - ارجاعی، ۶۹۰ تمرین (۲۹ درصد) به بعد صورت معنایی، ۵۱۷ تمرین (۲۱/۷ درصد) به بعد دستوری، ۱۲۱ تمرین (۵ درصد) به بعد اجزائی، ۲۴ تمرین (۱ درصد) به بعد ارتباطی، ۲۴ تمرین (۱ درصد) دیگر نیز به بعد گفتاری و تنها ۱ تمرین (۰/۰۴ درصد) به بعد نوشتاری پرداخته است. ترتیب ابعاد از لحاظ درجه اهمیت در این کتابها به صورت بعد مفهومی - ارجاعی، صورت معنایی، دستوری، اجزائی، ارتباطی و گفتاری به اندازه مساوی و در نهایت بعد نوشتاری است. ابعاد همایی و محدودیتهای کاربردی هیچ جایگاهی در این گونه کتابها ندارند. این نتایج در جدول ۲ قابل مشاهده است.

جدول ۲ تعداد، درصد و ابعاد لغت در ۳۰ کتاب بررسی شده در این پژوهش

تعداد	درصد	گفتاری نوشتاری اجزائی	صورت - معنایی	مفهومی - ارجاعی	ارتباطی دستوری همایی	محدودیتهای کاربردی
۲۴	۱	۰/۰۴	۲۹	۴۲	۱	۲۱/۷
۹۹۹	۴۲	۰/۰۴	۲۹	۴۲	۱	۲۱/۷

نتایج به دست آمده پس از مقایسه تمامی تمرینهایی مربوط به کتابهای سه گروه مختلف بدین ترتیب است که در کتابهای گروه هنر و علوم انسانی که شامل ۷۴۷ تمرین لغت می‌باشد، ۳۲۷ تمرین به بعد مفهومی - ارجاعی لغات پرداخته و این بعد از لغت در

درجه نخست اهمیت قرار گرفته است. پس از آن بعد صورت - معنایی شامل ۲۱۱ تمرین و بعد دستوری شامل ۱۶۰ تمرین هستند. به بعد گفتاری در ۲۴ تمرین و تنها در یک کتاب از ده کتاب بررسی شده در این گروه پرداخته شده است. بعد ارتباطی نیز در ۱۳ تمرین و بعد اجزائی در ۱۲ تمرین مربوط به تنها یک کتاب دیده می‌شود. در کتابهای مربوط به گروه هنر و علوم انسانی به ابعاد نوشتاری، همایی و محدودیتهای کاربردی هیچ‌گونه توجهی نشده است. نتایج ذکر شده در جدول ۳ قابل مشاهده است. همان‌طور که در این جدول مشاهده می‌شود در کتابهای مربوط به این گروه پس از ابعاد مفهومی - ارجاعی، صورت - معنایی و دستوری که به ترتیب بیشترین توجه را به خود معطوف داشته‌اند، بعد گفتاری و پس از آن بعد ارتباطی و در نهایت بعد اجزائی قرار می‌گیرد.

چنان‌که در جدول ۳ مشاهده می‌شود در کتابهای مربوط به گروه علوم پایه و فنی و مهندسی که شامل ۶۹۹ تمرین لغت است، ۳۲۰ تمرین به بعد مفهومی - ارجاعی لغات پرداخته و این بعد از لغت در درجه نخست اهمیت قرار گرفته است. پس از آن بعد صورت - معنایی شامل ۱۸۰ تمرین و بعد دستوری شامل ۱۷۱ تمرین هستند. به بعد اجزائی و ارتباطی هر کدام تنها در یک کتاب و به ترتیب در ۱۶ و ۱۱ تمرین پرداخته شده است. یک تمرین نیز در یکی از کتابهای مربوط به این گروه به بعد نوشتاری توجه داشته و دیگر ابعاد اعم از ابعاد گفتاری، همایی و محدودیتهای کاربردی در کتابهای مربوط به این گروه به طور کلی نادیده گرفته شده‌اند. در کتابهای مربوط به این گروه نیز سه بعد مفهومی - ارجاعی، صورت - معنایی و دستوری به ترتیب به لحاظ میزان اهمیت در درجه نخست قرار دارند و ابعاد اجزائی، ارتباطی و نوشتاری به ترتیب پس از آنها آمده‌اند.

مطابق جدول ۳، در کتابهای مربوط به گروه علوم پزشکی که شامل ۹۳۰ تمرین لغت است، ۳۵۲ تمرین به بعد مفهومی - ارجاعی لغات پرداخته و این بعد از لغت همانند دو گروه پیشین در درجه نخست قرار گرفته است. پس از آن بعد صورت - معنایی شامل ۲۹۹ تمرین و بعد دستوری شامل ۱۸۶ تمرین هستند. تنها یک بعد دیگر از ابعاد لغات در این گروه مورد توجه قرار گرفته و آن بعد اجزائی لغات در ۹۳ تمرین است و دیگر ابعاد نادیده گرفته شده‌اند. ترتیب سه بعد اول به لحاظ درجه اهمیت در کتابهای مربوط به این گروه نیز همانند دو گروه قبل است و تنها بعد اجزائی

است که در انتها قرار می‌گیرد. ابعاد دیگر در کتابهای گروه علوم پزشکی در برنامه آموزشی قرار داده نشده‌اند. در جدول زیر نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها به طور کامل آمده است.

جدول ۳ تعداد، درصد و ابعاد لغت در سه گروه هنر و علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی، و علوم پزشکی

بعد	هنر و علوم انسانی		علوم پایه و فنی و مهندسی		علوم پزشکی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
گفتاری	۲۴	۳/۲	۰	۰	۰	۰
نوشتاری	۰	۰	۱	۰/۱	۰	۰
اجزائی	۱۲	۱/۶	۱۶	۲/۲	۹۳	۱۰
صورت - معنایی	۲۱۱	۲۸/۲	۱۸۰	۲۵/۷	۲۹۹	۳۲/۱
مفهومی - ارجاعی	۳۲۷	۴۳/۷	۳۲۰	۴۵/۷	۳۵۲	۳۷/۸
ارتباطی	۱۳	۱/۷	۱۱	۱/۵	۰	۰
دستوری	۱۶۰	۲۱/۴	۱۷۱	۲۴/۴	۱۸۶	۲۰
همایی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
محدودیت‌های کاربردی	۰	۰	۰	۰	۰	۰

همان‌طور که مشاهده می‌شود بعد مفهومی - ارجاعی نسبت به دیگر ابعاد در هر سه گروه برجسته‌تر است، این بعد در گروه هنر و علوم انسانی ۴۳/۷ درصد، در گروه علوم پایه و فنی و مهندسی ۴۵/۷ درصد و در گروه علوم پزشکی ۳۷/۸ درصد از کل تمرینهای کتابها را شامل می‌شود. میزان توجه به بعد صورت - معنایی در سه گروه ذکر شده به ترتیب ۲۸/۲، ۲۵/۷ و ۳۲/۱ درصد است. این بعد از لغت که شکل کلمات (تعاریف و تصاویر) را به معنای آن پیوند می‌دهد، در کتابهای مربوط به هر سه گروه، در درجه دوم اهمیت قرار دارد. بعد دستوری یا جایگاه لغت در جمله در هر سه گروه مطرح است و میزان توجه به آن در سه گروه به ترتیب ۲۱/۴، ۲۴/۴ و ۲۰ درصد است. بعد گفتاری، یعنی تلفظ صحیح کلمات که تنها ۳/۲ درصد کل تمرینهای کتابهای گروه هنر و علوم انسانی را شامل می‌شود، در دو گروه دیگر به طور کامل نادیده گرفته شده است بعد ارتباطی که به ارتباط میان لغات با یکدیگر مربوط می‌شود در گروه علوم پزشکی هیچ‌گونه توجهی بدان نشده است، در صورتی که در دو گروه دیگر به ترتیب ۱/۷ و ۱/۵ درصد تمرینها را تشکیل می‌دهند. به بعد اجزائی، یعنی اجزاء تشکیل دهنده کلمه در هر سه گروه به میزان اندک ۱/۶، ۲/۲ و ۱۰ درصد توجه شده، که البته میزان توجه به آن در گروه علوم پزشکی به

نسبت بیشتر است. به بعد نوشتاری یا همان نوشتن کلمات به طور صحیح، تنها در یک تمرین و در یکی از کتابهای گروه علوم پایه و فنی و مهندسی پرداخته شده است که این میزان برابر است با ۰/۱ درصد. به ابعاد همایی (دسته‌بندی کلمات در گروه مربوطه) و محدودیتهای کاربردی (کاربرد کلمات در زمان و مکان مشخص) در هیچ‌یک از کتابها توجهی نشده است. (ابعاد لغات همراه با تعداد تمرینهای شامل آنها در همه کتابهای بررسی شده در این پژوهش به صورت جداگانه در پیوست آمده است.

نتیجه‌گیری

بررسی کتابهای زبان تخصصی «سمت» در این پژوهش نشان داد که به طور کلی در کتابهای مربوط به هر سه گروه ذکر شده از میان سه مجموعه «شکل، معنا و کاربرد لغات»، هر سه مورد در نظر گرفته شده‌اند، اما شامل همه زیرمجموعه‌ها نیست و تا حدودی پراکنده‌گی میان آنها دیده می‌شود، بدین معنا که به ابعاد مفهومی - ارجاعی، صورت - معنایی و دستوری بسیار توجه شده، سایر ابعاد بسیار اندک و یا اصلاً در نظر گرفته نشده‌اند. دو بعد اول جزء مجموعه «معنا» و بعد دستوری جزء مجموعه «کاربرد لغات» است. این بدین معناست که به ابعاد مربوط به «شکل لغات» در این کتابها چندان اهمیتی داده نشده است. در میان ابعاد مربوط به دسته اول نیز به بعد ارتباطی چندان توجهی نشده است و در مجموعه کاربرد لغات ابعاد همایی و محدودیتهای کاربردی کلمات به هیچ وجه در برنامه آموزشی قرار نگرفته‌اند.

مقایسه کتابهای بررسی شده در این پژوهش نیز نشان داد که در هر سه گروه عمدتاً تمرکز به ترتیب بر روی ابعاد مفهومی - ارجاعی، صورت - معنایی و دستوری است. گذشته از ابعاد همایی و محدودیتهای کاربردی کلمات که در مجموعه کاربرد لغات قرار می‌گیرند، از مجموعه معنای لغات به بعد ارتباطی و از مجموعه شکل لغات به ابعاد گفتاری و نوشتاری در گروه علوم پزشکی هیچ‌گونه توجهی نشده است؛ در گروه هنر و علوم انسانی تنها بعد نوشتاری و در گروه علوم پایه و فنی و مهندسی تنها بعد گفتاری هم‌پایه ابعاد همایی و محدودیتهای کاربردی قرار گرفته‌اند، هر چند که به بعد نوشتاری در این گروه تنها به میزان ۰/۱ پرداخته شده است. بنابراین نباید از نظر دور داشت که در رشته‌های مختلف تحصیلی ممکن است با توجه به اهداف ویژه آموزشی به ابعاد مختلفی از لغات پرداخته شود.

بعد صورت - معنایی از ابعادی است که در تمامی کتابها در هر سه گروه هنر و علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی، و علوم پزشکی، بدان اهمیت داده شده و پس از بعد مفهومی - ارجاعی بیشترین توجه را به خود معطوف کرده است. برون (۲۰۱۱) در یکی از پژوهشهای خود نیز با مقایسه ۹ کتاب عمومی زبان انگلیسی در ۳ سطح مختلف به این نتیجه رسید که بعد صورت - معنایی نسبت به ابعاد دیگر در درجه نخست اهمیت قرار دارد. این نتایج اهمیت این بعد را نشان داده و توجه اساتید و دانشجویان را به آموزش و فراگیری آن ملزم می‌کند. یکی از شیوه‌های یادگیری لغت که در بیشتر کتابهای زبان تخصصی سمت بدان پرداخته و جزء همین بعد محسوب می‌شود، ترجمه لغات است. شیوه‌ای را که برخی از پژوهشگران از جمله رضوانی و سلیمانی (در دست چاپ)، لنجیل و ناواراکسیس (۲۰۰۷) و هومل (۲۰۱۰) تأیید کرده‌اند یکی از شیوه‌های مستقیم در یادگیری زبان تلقی و از روشهای حائز اهمیت در یادگیری لغات محسوب می‌شود. از آنجا که در دروس انگلیسی برای اهداف ویژه بیشتر لغات تخصصی انتزاعی هستند، استفاده از روش ترجمه لغات به وسیله اساتید به امر یادگیری کمک شایانی می‌کند (رضوانی و سلیمانی).

ابعاد همایی و محدودیتهای کاربردی کلمات در هیچ‌یک از کتابها مدنظر نبوده‌اند که علل مختلفی از جمله نبود تمرینهای مناسب و دشواری طراحی آن و نیز نیاز به محیط مناسب و آموزش آن به صورت ضمنی مؤلفان را بر آن داشته است که به سایر ابعاد که طراحی تمرینهای متناسب با آنها راحت‌تر و آموزش آنها به صورت مستقیم و صریح در کلاسهای درس صورت می‌پذیرد و نیاز به حضور در محیط واقعی ندارد، بیشتر پردازند. اشمیت (۲۰۱۰) این دو علت را از عوامل مسلم بی‌توجهی مؤلفان به ابعاد همایی و محدودیتهای کاربردی می‌داند و معتقد است که آموزش این دو بعد به شیوه صریح و مستقیم دشوار است، بدین ترتیب این دو بعد ممکن است بیشتر در سطوح بالا مورد توجه قرار گیرند. هیرش (۲۰۱۲) نیز بر نبود روشی مناسب به منظور فراگیری بعد محدودیتهای کاربردی صحه می‌گذارد و بر این باور است که در جهت آموزش ابعاد مختلف دانش لغت، طراحی فعالیتهای و تمرینهای متنوع با توجه به بعد مورد نظر، نیازها و شرایط آموزشی زبان‌آموزان ضروری است.

به رغم تمامی مشکلات مربوط به طراحی تمرینهای متناسب با ابعاد همایی و محدودیتهای کاربردی و نحوه آموزش آنها، بسیاری از پژوهشگران بر آموزش همه جنبه‌های لغت (شکل ظاهری لغات، معنا و کاربرد) تأکید داشته‌اند و طراحی فعالیتهای

تمرینهای متنوع و متناسب با ابعاد مختلف لغات را توصیه می‌کنند؛ هایبرت و کامیل (۲۰۰۵) به این مسئله که تنها تشخیص شکل و معنای کلمه به یادگیری لغت منجر نمی‌شود، تأکید کرده و بر این باورند که دانستن کاربرد کلمات و میزان استفاده آنها در زمان و مکان مشخص در زبان دوم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ از این رو آموزش کلمات باید در درون متن و نه فقط به صورت فهرستی از لغات یا در جمله‌های مجزا از متن صورت پذیرد. این امر موجب یادگیری آسان‌تر لغات و باعث می‌شود کلمات مدت زمان بیشتری در ذهن بمانند. یادگیری زبان آموز از لغت تنها هنگامی به طور کامل صورت می‌پذیرد که زبان آموز علاوه بر معنای تحت‌اللفظی لغت، شیوه تلفظ و نگارش صحیح آن و نیز کاربرد و ارتباط آن را با کلمات دیگر بداند. بنابراین آنچه از دانستن کامل یک لغت استنباط می‌شود دانستن شکل کلمه و تلفظ صحیح، نوع نگارش، اجزاء تشکیل دهنده، معنا و مفهوم، مترادف و متضاد، جایگاه آن در جمله، ارتباط با دیگر کلمات و در نهایت کاربرد آن کلمه در زبان است. توصیه برون (۲۰۱۱) در خصوص تألیف کتابهای آموزش لغات این است که اگر در یک فصل از کتاب بعد خاصی از کلمه مورد نظر است فصلهای آتی باید به معرفی بعد جدیدی از همان کلمات پردازد تا بدین صورت با تکرار کلمات تمامی ابعاد آموزش داده شود. تکرار کلمات در موقعیتهای متفاوت شیوه مناسبی در امر یادگیری است که اسکات (۲۰۰۴) نیز به آن اشاره کرده است. وی رجوع به لغت‌نامه را تنها راه مؤثر در یادگیری لغات و کاربرد آنها در زبان دوم نمی‌داند و بر این باور است که نوع آموزش کلمات مختلف متفاوت است؛ از آنجا که محیط غیر آموزشی شرایط مناسب یادگیری زبان دوم را برای زبان آموز فراهم نمی‌آورد، زبان آموزان به محیط آموزشی و اساتید تکیه می‌کنند تا از این طریق و با استفاده از شیوه‌های مؤثر آموزشی این نیاز در آنها برطرف شود. این امر یکی از مشکلات مربوط به یادگیری انگلیسی برای اهداف ویژه محسوب می‌شود و مطالعات گسترده‌تری در این خصوص به فراهم آوردن شیوه‌های مؤثرتر و سازنده‌تر کمک خواهد کرد. تلاش گردآورندگان باید بر این باشد تا اختلاف چندان زیادی از لحاظ درجه اهمیت میان ابعاد در کتابهای زبان تخصصی (انگلیسی برای اهداف ویژه) دیده نشود.

پیشینه گسترده فرایند آموزش زبان انگلیسی برای اهداف ویژه کاملاً شفاف و مبرهن است و مسلماً پیشرفت جوامع به تحقق آن در مسیر آموزش کمک خواهد کرد. این نوع آموزش که ممکن است به منظور به کار بردن زبان انگلیسی به عنوان یک زبان

بین‌المللی در موارد ویژه باشد، گسترش ارتباطات میان جوامع و برآوردن نیازهای آموزشی، شغلی، حقوقی و غیره را موجب می‌شود. هدف پژوهشگران از پژوهش در این زمینه نیز جستجوی شیوه‌های مناسب جهت تحقق این اهداف، مطابق با نیازهای دانش‌آموزان و ارتقاء سطح علمی آنان است.

تاریخچه آموزش زبان، نشان‌دهنده این حقیقت است که در گذشته آموزش قواعد و نکات دستوری رایج‌تر از آموزش کاربرد زبان دوم در محیط بوده است و اینکه کدام بخش از زبان در چه موقعیت ویژه‌ای به کار رود مورد توجه نبود و چندان اهمیتی نداشت. با پیشرفت جوامع و احساس نیاز افراد به کارکرد زبان در جامعه، مسیر آموزش در همه حوزه‌های زبان دگرگون شد و به سوی جنبه‌های معنایی و کاربردی پیش رفت. همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره شد آموزش لغت در زبان دوم اهمیت بسزایی دارد و توجه به اینکه دانش‌آموزان تمامی ابعاد لغات را به گونه‌ای بیاموزند که بتوانند در موقعیتهای متفاوت به شکل صحیح به کار برند حائز اهمیت است. از این رو، انتظار می‌رود در آموزش زبان انگلیسی برای اهداف ویژه نیز به این امر توجه شود؛ در غیر این صورت درک متون برای زبان‌آموزان دشوار می‌شود.

به طور کلی، از آنجا که در آموزش زبان دوم هدف اصلی بالا بردن توانایی زبان‌آموز در کسب مهارت‌های زبان است، توجه به همه ابعاد لغت یکی از مواردی است که تحقق این امر را فراهم می‌سازد. توجه کافی به این بعد از دانش، زبان‌آموز را در یادگیری و به کارگیری زبان به طور شایسته‌تر یاری می‌کند. در مورد درس زبان انگلیسی به طور کلی و زبان انگلیسی برای اهداف ویژه به طور خاص نیز لازم به ذکر است که با توجه به نیاز جامعه به آن مؤلفان باید با مطالعه کافی و به کارگیری تمام توان خود در زمینه شیوه‌های آموزش لغت در زبان دوم، تغییرات لازم را در متون پیشین اعمال کنند تا دانشجویان بتوانند از مطالب درسی استفاده بهینه نمایند و به بهترین نحو ممکن در مواقع مورد نیاز آن را به کار برند. از آنجا که کتابهای زبان تخصصی سمت به تمامی ابعاد لغت توجه نداشته است، بازنگری این گونه کتابها در جهت اصلاح آموزش این بعد از دانش زبانی و پرداختن به همه ابعاد آن به اساتید و مؤلفان توصیه می‌شود تا در این صورت به شیوه آموزش لغات قوت بخشیده شود و نیازهای آموزشی افراد تا حد امکان مورد توجه قرار گیرد. بهتر است تألیف کتابهای مربوط به زبان انگلیسی برای اهداف ویژه با نیازهای افراد همسو باشد و تغییرات لازم به منظور تعالی سطح دانش افراد جامعه اعمال شود. البته

نیازهای افراد به گونه‌ای است که هیچ کتابی به طور کامل پاسخگوی آنها نیست و این امر موجب رقابت میان مؤلفان کتابهای مختلف در جهت بازنگری کتابهای پیشین و ارتقای کیفیت محتوای آموزشی شده است. آنچه مسلم است تأمین نیازهای آموزشی افراد جامعه به بهترین شکل ممکن است که این خود نیازمند برنامه‌ریزیهای مناسب درسی و آموزشی در نظام آموزش و پرورش و آموزش عالی است. امید است نتیجه این تلاش به بهبود و پیشرفت نظام آموزشی کمک کند تا استعداد و توان افراد محصل در جهت برآوردن اهداف آموزشی شکوفا شود.

پیوست ۱: کتابهای منتخب زبان انگلیسی «سمت» در این پژوهش

- آقا ابراهیمی سامانی، بهرام کاظم میرجلیلی و مهشید روشنی (۱۳۸۹). *انگلیسی برای دانشجویان رشته زمین‌شناسی*. تهران: سمت.
- احمد سلطانی، میترا (۱۳۸۹). *انگلیسی برای دانشجویان رشته مامایی*. تهران: سمت.
- اشکی، مهری و مهدی حسینی (۱۳۹۲). *انگلیسی برای دانشجویان رشته هنرهای تجسمی*. تهران: سمت.
- اقوامی، داوود (۱۳۹۱). *انگلیسی برای دانشجویان رشته حسابداری*. ۱. تهران: سمت.
- تحریریان، محمد حسن (۱۳۸۷). *انگلیسی برای دانشجویان رشته پزشکی*. ۳. تهران: سمت.
- تحریریان، محمد حسن و فرشته مهرابی (۱۳۸۸). *انگلیسی برای دانشجویان رشته پزشکی*. ۲. تهران: سمت.
- تحریریان، محمد حسن و فرشته مهرابی (۱۳۸۹). *انگلیسی برای دانشجویان رشته دندانپزشکی*. تهران: سمت.
- تشفام، مسعود، حمید معرفت و شهرام جلیل‌زاده (۱۳۸۹). *انگلیسی برای دانشجویان رشته دامپزشکی*. تهران: سمت.
- جلالی‌پور، جمال‌الدین (۱۳۹۱). *انگلیسی برای دانشجویان رشته مهندسی مکانیک و طراحی جامدات*. تهران: سمت.
- دهقانی، منوچهر (۱۳۹۰). *انگلیسی برای دانشجویان رشته‌های برق، الکترونیک، کنترل و مخابرات*. تهران: سمت.
- دیداری، رضا و سید محمد ضیاء حسینی (۱۳۸۴). *انگلیسی برای دانشجویان رشته پزشکی*. ۱. تهران: سمت.
- دیداری، رضا و محمدرضا رخشانفر (۱۳۷۸). *انگلیسی برای دانشجویان رشته توانبخشی*. تهران: سمت.
- داورپناه، هرمز (۱۳۷۸). *انگلیسی برای دانشجویان رشته علوم سیاسی*. ۱. تهران: سمت.
- رستگارپور، حسین (۱۳۹۱). *انگلیسی برای دانشجویان رشته معماری*. تهران: سمت.
- روزی‌طلب، محمد حسین و حمید سیادت (۱۳۸۱). *انگلیسی برای دانشجویان رشته خاکشناسی*. تهران: سمت.
- ستوده‌نما، الهه، ماری ویرجینیا ری احمدی و زهرا آقا محمد شیرازی (۱۳۸۳). *انگلیسی برای دانشجویان رشته اقتصاد*. تهران: سمت.
- شکرپور، نسرین و فاطمه فاضلی (۱۳۸۴). *انگلیسی برای دانشجویان رشته گفتاردرمانی*. تهران: سمت.
- صفوی، سید محمد (۱۳۸۳). *انگلیسی برای دانشجویان رشته تاریخ*. تهران: سمت.

- عزبدفتری، بهروز، زاریک ملکونیان، ابراهیم جدیری سلیمی، مسعود رحیم پور و جونماری یغمایی (۱۳۹۲).
 انگلیسی برای دانشجویان رشته کشاورزی ۱. تهران: سمت.
- عزمی، محمد (۱۳۸۳). انگلیسی برای دانشجویان رشته مهندسی عمران. تهران: سمت.
- عسکری کرمانی، حمید (۱۳۸۷). انگلیسی برای دانشجویان رشته مکانیک خودرو. تهران: سمت.
- فرهادی، حسین (۱۳۸۵). انگلیسی برای دانشجویان رشته زیست شناسی. تهران: سمت.
- فرهادی، حسین و پروانه توکلی (۱۳۹۱). انگلیسی برای دانشجویان رشته شهرسازی. تهران: سمت.
- فقیه، اسماعیل (۱۳۹۱). انگلیسی برای دانشجویان رشته فیزیک. تهران: سمت.
- قققازی، محمدتقی، فرشته مهربابی و محمدرضا طالبی نژاد (۱۳۷۹). انگلیسی برای دانشجویان رشته داروسازی. تهران: سمت.
- کیهانی، علیرضا، فخرالسادات برکت، زهرا اکبری و رضا ترابی گودرزی (۱۳۹۰). انگلیسی برای دانشجویان رشته پرستاری. تهران: سمت.
- گودرزی نژاد، شاپور و مینو عسجدی (۱۳۸۹). انگلیسی برای دانشجویان رشته جغرافیای طبیعی. تهران: سمت.
- میرجلیلی، کاظم و مهشید روشنی (۱۳۸۸). انگلیسی برای دانشجویان رشته شیمی. تهران: سمت.
- ناشر، اکرم (۱۳۸۶). انگلیسی برای دانشجویان رشته صنایع دستی. تهران: سمت.

پیوست ۲: جدولهای مربوط به تعداد تمرینها و ابعاد لغت در همه کتابهای

بررسی شده در این پژوهش

جدول ۴ تعداد تمرینها و ابعاد لغت در کتابهای منتخب زبان تخصصی «سمت» (گروه هنر و علوم انسانی)

ابعاد	شهرسازی	جغرافیای طبیعی	معماری (فرهادی)	تاریخ	صنایع دستی
گفتاری	۰	۰	۰	۰	۲۴
نوشتاری	۰	۰	۰	۰	۰
اجزائی	۰	۰	۰	۰	۱۲
صورت - معنایی	۲۱	۱۹	۳۳	۱۷	۳۷
مفهومی - ارجاعی	۲۰	۳۸	۱۷	۳۴	۵۰
ارتباطی	۱	۰	۰	۰	۱۲
دستوری	۶	۱۹	۹	۱۷	۲۵
همایی	۰	۰	۰	۰	۰
محدودیتهای کاربردی	۰	۰	۰	۰	۰
تعداد کل	۴۸	۷۶	۵۹	۶۸	۱۶۰

جدول ۵ تعداد تمرینها و ابعاد لغت در کتابهای منتخب زبان تخصصی «سمت» (گروه هنر و علوم انسانی)

ابعاد	علوم سیاسی	اقتصاد	معماری (رستگاریپور)	حسابداری ۱	هنرهای تجسمی
گفتاری	۰	۰	۰	۰	۰
نوشتاری	۰	۰	۰	۰	۰
اجزائی	۰	۰	۰	۰	۰
صورت - معنایی	۱۶	۲۵	۰	۱۶	۱۲
مفهومی - ارجاعی	۳۲	۵۰	۱۵	۳۲	۲۴
ارتباطی	۰	۰	۳۰	۰	۰
دستوری	۱۶	۲۵	۱۵	۱۶	۱۲
همایی	۰	۰	۰	۰	۰
محدودیت‌های کاربردی	۰	۰	۰	۰	۰
تعداد کل	۶۴	۱۰۰	۶۰	۶۴	۴۸

جدول ۶ تعداد تمرینها و ابعاد لغت در کتابهای منتخب زبان تخصصی «سمت» (گروه علوم پایه و

فنی و مهندسی)

ابعاد	کشاورزی ۱	شیمی	زیست‌شناسی	فیزیک	خاکشناسی
گفتاری	۰	۰	۰	۰	۰
نوشتاری	۱	۰	۰	۰	۰
اجزایی	۱۶	۰	۰	۰	۰
صورت - معنایی	۱۷	۱۷	۱۳	۱۶	۱۷
مفهومی و ارجاعی	۳۶	۳۴	۲۶	۳۲	۳۴
ارتباطی	۱۱	۰	۰	۰	۰
دستوری	۲۲	۱۷	۱۳	۱۶	۱۷
همایی	۰	۰	۰	۰	۰
محدودیت‌های کاربردی	۰	۰	۰	۰	۰
تعداد کل	۱۰۳	۶۸	۵۲	۶۴	۶۸

جدول ۷ تعداد تمرینها و ابعاد لغت در کتابهای منتخب زبان تخصصی «سمت» (گروه علوم پایه و فنی و مهندسی)

ابعاد	برق و مخابرات	مکانیک جامدات	مکانیک خودرو	مهندسی عمران	زمین شناسی
گفتاری	۰	۰	۰	۰	۰
نوشتاری	۰	۰	۰	۰	۰
اجزائی	۰	۰	۰	۰	۰
صورت - معنایی	۲۰	۱۵	۲۸	۲۰	۱۷
مفهومی - ارجاعی	۴۰	۳۰	۱۴	۴۰	۳۴
ارتباطی	۰	۰	۰	۰	۰
دستوری	۲۰	۱۵	۱۴	۲۰	۱۷
همایی	۰	۰	۰	۰	۰
محدودیتهای کاربردی	۰	۰	۰	۰	۰
تعداد کل	۸۰	۶۰	۵۶	۸۰	۶۸

جدول ۸ تعداد تمرینها و ابعاد لغت در کتابهای منتخب زبان تخصصی «سمت» (گروه علوم پزشکی)

ابعاد	پزشکی ۱	مامایی	داروسازی	گفتاردرمانی	دامپزشکی
گفتاری	۰	۰	۰	۰	۰
نوشتاری	۰	۰	۰	۰	۰
اجزائی	۰	۰	۰	۰	۰
صورت - معنایی	۳۸	۶	۲۵	۱۳	۲۰
مفهومی - ارجاعی	۱۹	۱۲	۵۰	۲۶	۴۰
ارتباطی	۰	۰	۰	۰	۰
دستوری	۱۹	۶	۲۵	۱۳	۲۰
همایی	۰	۰	۰	۰	۰
محدودیتهای کاربردی	۰	۰	۰	۰	۰
تعداد کل	۷۶	۲۴	۱۰۰	۵۰	۸۰

جدول ۹ تعداد تمرینها و ابعاد لغت در کتابهای منتخب زبان تخصصی «سمت» (گروه علوم پزشکی)

ابعاد	پرستاری	پزشکی ۲	توانبخشی	دندان پزشکی	پزشکی ۳
گفتاری	۰	۰	۰	۰	۰
نوشتاری	۰	۰	۰	۰	۰
اجزائی	۰	۲۵	۰	۴۶	۲۲
صورت - معنایی	۱۵	۵۰	۱۸	۹۲	۲۲
مفهومی - ارجاعی	۳۰	۵۰	۳۶	۴۵	۴۴
ارتباطی	۰	۰	۰	۰	۰
دستوری	۱۵	۲۵	۱۸	۱	۴۴
همایی	۰	۰	۰	۰	۰
محدودیتهای کاربردی	۰	۰	۰	۰	۰
تعداد کل	۶۰	۱۵۰	۷۲	۱۸۴	۱۳۲

پیوست ۳: نمونه‌های عینی تمرینهای مربوط به ابعاد مختلف لغت

۱. بعد گفتاری

الف) در لغات زیر تأکید (stress) بر روی کدام بخش کلمه است؟
ب) تعداد بخشهای (syllables) مربوط به هر کدام از لغات زیر را مشخص کنید.

۲. بعد نوشتاری

الف) در تمرین زیر حروفی را که شکل صحیح نوشتاری کلمات مربوطه را کامل می‌کند در جاهای خالی بنویسید (تعداد حروف مورد نیاز مشخص شده است).
ب) در هر تمرین حروف به هم ریخته را مرتب کنید تا کلمات صحیح به دست آید.

۳. بعد اجزائی

الف) لغات ستون ۱ با ستون ۲ کلمات مرکب می‌سازند، آنها را به هم وصل کنید.
ب) از میان کلمات زیر کلماتی را که با "al" به صفت تبدیل می‌شوند مشخص کنید.

۴. بعد صورت - معنایی

الف) کلمات ستون ۱ را به تعاریف مربوط به آنها در ستون ۲ وصل کنید.
ب) ترجمه (معادل) فارسی کلمات زیر را بنویسید.

۵. بعد مفهومی - ارجاعی

الف) در تمرینهای زیر گزینه‌ای که بیانگر مفهوم کلمات مشخص شده است را انتخاب کنید.
ب) کلمات زیر را در جاهای خالی بگذارید تا متن کامل شود.

۶. بعد ارتباطی

الف) کلمات داده شده در ستون ۱ را به مترادف آنها در ستون ۲ وصل کنید.
ب) متضاد و مترادف لغات زیر را بنویسید.

۷. بعد دستوری

الف) شکل صحیح کلمات داده شده را در جاهای خالی بگذارید (اسم، فعل، صفت، قید).
ب) کلمات درون پرانتز را در جای مناسبی از جمله قرار دهید.

۸. بعد همایی

الف) در میان افعال و اسامی زیر فعلها و اسمهایی را که در یک اصطلاح در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند مشخص کنید.
ب) اسمهای داده شده در ستون ۱ را به صفت‌های مربوط به آنها در ستون ۲ وصل کنید.

۹. بعد محدودیت‌های کاربردی

الف) کدام یک از اصطلاحات زیر در محیط‌های رسمی و کدام یک در محیط‌های غیر رسمی استفاده می‌شوند؟
ب) در هر جفت از کلمات زیر کدام کلمه رسمی و کدام یک غیر رسمی محسوب می‌شود؟

منابع

- رضوانی، رضا و طیبیه امیری (۱۳۹۲). «تحلیل محتوای کتب آموزش زبان انگلیسی منتخب دانشگاهی از نظر میزان توجه به هوشهای چندگانه». *فصلنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، شماره چهارم، ص ۱۸۹-۲۰۰.
- Brown, D. (2011). "What aspects of vocabulary knowledge do textbooks give attention to?". *Language Teaching Research*, 15(1), 83-97.
- Grace, C. (1998). "Personality type, tolerance of ambiguity and vocabulary retention in CALL". *Calco Journal*, 15, 1-3.
- Hiebert, E. H. & M.L. Kamil (2005). *Teaching and Learning Vocabulary: Bringing Research to Practice*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Hirsh, D. (Ed.) (2012). *Current Perspectives in Second Language Vocabulary Research*. Bern: Peter Lang Publication.
- Hummel, K.M. (2010). "Translation and short term L2 vocabulary retention: Hindrance or help?". *Language Teaching Research*, 14, 61-74.
- Lengyel, Z. & J. Navracscics (2007). *Second Language Lexical Processes: Applied Linguistic and Psycholinguistic Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- Mazdayasna, G. & M.H. Tahririan (2008). "Developing a profile of the ESP needs of Iranian students: The case of students of nursing and midwifery." *Journal of English for Academic Purposes*, 7, 277-289.
- Meara, P. (2009). *Connected Words: Word Associations and Second Language Vocabulary Acquisition*. Amsterdam: John Benjamins.
- Nation, I.S.P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Paltridge, B. & S. Starfield (2013). *The Handbook of English for Specific Purposes*. Oxford: Wiley Blackwell Publication.
- Rezvani, R. & N. Soleimani (in press). "The role and status of translation in Iranian official ESP textbooks: What do Translation activities serve? Language ability or translation ability?". *Review of Applied Linguistics Research*.
- Schmitt, N. (2010). *Researching Vocabulary: A Vocabulary Research Manual*. New York: Palgrave Macmillan.
- Scott, J. A. (2004). "Scaffolding vocabulary learning. In D. Lapp, C.C. Block, E.J. Cooper, J. Flood, N. Roser, & J. V. Tinajero (Eds.), *Teaching all the Children* (pp.275-293). New York, NY: The Guilford Press.